

DAVLAT FUQAROLIK XIZMATCHISI KOMPETENSIYASINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Sobirov Akrom

O'zbekiston Milliy universiteti Ijtimoiy fanlar fakulteti

Siyosatshunoslik yo'nalishi 4-kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20390537>

Annotatsiya: Davlat fuqarolik xizmati samaradorligi bevosita xizmatchilarning kompetensiya darajasi bilan bog'liq. Ushbu maqola davlat fuqarolik xizmatchisi kompetensiyasining o'ziga xos xususiyatlarini chuqur tahlil qilishga bag'ishlangan. Unda davlat xizmati kontekstida zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va shaxsiy fazilatlarining o'ziga xos jihatlari o'rganiladi. Tadqiqot davlat fuqarolik xizmatchilari uchun muhim bo'lgan axloqiy tamoyillar, mas'uliyat va jamoatchilikka xizmat qilish qobiliyatini ta'kidlaydi. Maqola davlat xizmatchilarining kasbiy rivojlanishini takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlar: davlat xizmati, kompetensiya, fuqarolik xizmatchisi, kasbiy rivojlanish, axloq, boshqaruv, samaradorlik, o'ziga xos xususiyatlari

Annotation: The effectiveness of public civil service is directly linked to the competence level of its employees. This article is dedicated to a deep analysis of the specific features of a civil servant's competence. It explores the unique aspects of knowledge, skills, and personal qualities required in the context of public service. The research emphasizes ethical principles, responsibility, and the ability to serve the public, which are crucial for civil servants. The article provides practical recommendations for improving the professional development of public servants.

Keywords: civil service, competence, public servant, professional development, ethics, public administration, effectiveness, specific features

Аннотация: Эффективность государственной гражданской службы напрямую связана с уровнем компетенции ее сотрудников. Данная статья посвящена глубокому анализу специфических особенностей компетенции государственного гражданского служащего. В ней исследуются уникальные аспекты знаний, навыков и личностных качеств, необходимых в контексте государственной службы. Исследование подчеркивает этические принципы, ответственность и способность служить обществу, которые имеют решающее значение для государственных служащих. Статья предлагает практические рекомендации по совершенствованию профессионального развития государственных служащих.

Ключевые слова: государственная служба, компетенция, гражданский служащий, профессиональное развитие, этика, государственное управление, эффективность, специфические особенности

Zamonaviy davlat qurilishi va jamiyat taraqqiyotida davlat fuqarolik xizmati markaziy o'rin tutadi. Davlat xizmati davlat vazifalari va funksiyalarini amalga oshirishga qaratilgan professional faoliyatdir. Mazkur sohada faoliyat yurituvchi xizmatchilarning samaradorligi bevosita ularning kompetentligiga bog'liq. Kompetensiya deganda, egallangan bilim, ko'nikma va shaxsiy sifatlarni o'z ishida muvaffaqiyatli qo'llash qobiliyati tushuniladi [1,2]. Ayniqsa, murakkab, noaniq vazifalar, ziddiyatli ma'lumotlar va kutilmagan vaziyatlarda kompetentlik hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Kompetent davlat xizmatchilari doimiy ravishda o'rganishga,

yangi ma'lumotlarni o'zlashtirishga, zamonaviy talablarni tushunishga va bilimlarni samarali qo'llashga intiladilar [1].

O'zbekistonda davlat boshqaruvi tizimida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar davlat fuqarolik xizmatchilariga nisbatan yangi talablar qo'ymoqda. Xizmatchilarning kasbiy madaniyatini yuksaltirish, jamoatchilik ishonchini oshirish va axloqsiz xatti-harakatlarning oldini olish maqsadida, davlat xizmatchilari uchun axloq qoidalari joriy etilgan bo'lib, ular Vatanparvarlik, sadoqat, intizomga qat'iy rioya qilish, korrupsiyaga murossasizlik, maxfiylik va vakolatlarni suiiste'mol qilmaslik kabi tamoyillarni o'z ichiga oladi [4,6]. Bu qoidalar xizmatchilar faoliyatini baholashda muhim mezon bo'lib xizmat qiladi [4]. Biroq, davlat fuqarolik xizmatchilarining kompetensiyasini tizimli shakllantirish va rivojlantirish uchun yagona, normativ jihatdan tasdiqlangan milliy kompetensiya modelining mavjud emasligi ushbu sohadagi inson resurslari siyosatida muayyan qiyinchiliklarni keltirib chiqarmoqda [2]. Bu esa kompetensiyalarni belgilash va rivojlantirishda izchillikni ta'minlashga to'siqdir.

Ushbu tadqiqot davlat fuqarolik xizmatchisi kompetensiyasining nazariy asoslari, uning tarkibiy qismlari va O'zbekiston sharoitida kompetensiyalarni takomillashtirishning o'ziga xos xususiyatlarini chuqur tahlil qilishni maqsad qilgan. Maqolada davlat fuqarolik xizmatchisi kompetensiyasining nazariy asoslari va tushunchalari, asosiy va maxsus kompetensiyalar tasnifi, ularni shakllantirish, rivojlantirish va baholash mexanizmlari atroflicha ko'rib chiqiladi. Shuningdek, O'zbekistonda davlat fuqarolik xizmatchilari kompetensiyasini takomillashtirishning o'ziga xos xususiyatlari va istiqbollari xorijiy tajriba asosida ilmiy-amaliy tavsiyalar bilan birga bayon etilib, davlat boshqaruvi samaradorligini oshirishga hissa qo'shishga intiladi.

Kirish qismida kompetensiya egallangan bilim, ko'nikma va shaxsiy sifatlarni ishda muvaffaqiyatli qo'llash qobiliyati sifatida ta'riflangan edi [1,2]. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, davlat boshqaruvi kontekstida kompetensiya shaxsiy xususiyatlar yig'indisidan ko'ra murakkabroq va ko'p qirrali tushunchadir. U davlat xizmatchisiga davlat boshqaruvi murakkabliklarini samarali boshqarish imkonini beruvchi kognitiv qobiliyatlar, amaliy ko'nikmalar va xulq-atvor xususiyatlarining dinamik o'zaro ta'sirini ifodalaydi. Professional kompetensiya statik emas; u doimiy rivojlanib boruvchi qobiliyat bo'lib, murakkab, noaniq vazifalarni hal qilish, ziddiyatli ma'lumotlarni qayta ishlash va kutilmagan vaziyatlarga, masalan, fuqarolar murojaatlariga mohirona javob berish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega [1]. Haqiqiy kompetensiya nazariy bilimlardan tashqariga chiqib, ularni amaliy qo'llashni va axloqiy tamoyillarga, ko'pincha "Halollik vaksinasi" kabi tushunchalarda mujassamlashgan qat'iy rioya etishni talab qiladi [1]. Shu sababli, adabiyotlar kompetent davlat xizmatchisi doimiy o'rganishga intilishi, yangi ma'lumotlarni o'zlashtirishga tayyorligi, zamonaviy talablarni chuqur tushunishi va bilimlarni natijaga yo'naltirilgan tarzda qo'llash mahorati bilan ajralib turishini doimiy ravishda ta'kidlaydi [1].

Davlat xizmatchilarining samaradorligi ularning uzluksiz kasbiy rivojlanishiga chambarchas bog'liq. Asosiy bilim va ko'nikmalardan tashqari, yuqori kompetent davlat xizmatchisi uchun davlatga va fuqarolarga sodiqlik, halollik kabi yuksak axloqiy me'yorlarga rioya qilish, tanqidiy fikrlash, qiyin vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilish, jamoatchilik bilan samarali muloqot qilish, qiyinchiliklarga chidamlilik va yetakchilik qobiliyatlari asosiy talablar hisoblanadi [1]. Bu xususiyatlar samarali davlat xizmatining poydevorini tashkil etadi. Akademik adabiyotlar, shuningdek, ushbu muhim xususiyatlarni tizimli ravishda aniqlash,

rivojlantirish va baholashda kompetensiya modellarining strategik ahamiyatini ko'rsatadi. Kompetensiya modeli, adabiyotlarda ta'riflanganidek, vazifalarni samarali bajarish uchun zarur bo'lgan asosiy bilim, ko'nikma va qobiliyatlarni o'z ichiga olgan, ko'pincha tematik klasterlarga guruhlangan tuzilgan tizimdir [2]. Bunday modellar inson resurslarini boshqarish uchun aniq yo'l xaritasini taqdim etib, ishga qabul qilish, o'qitish, ish faoliyatini baholash va martaba o'sishini davlat xizmatining strategik maqsadlariga moslashtirishni ta'minlaydi.

Davlat boshqaruvida global tajriba kompetensiya modellarini muvaffaqiyatli joriy etish bo'yicha qimmatli ma'lumotlarni taqdim etadi. Ko'plab rivojlangan mamlakatlar, masalan, Buyuk Britaniya, Singapur, Janubiy Koreya, AQSh, Kanada va Avstraliya o'zlarining davlat xizmati tizimlarida samaradorlik va hisobdorlikni oshirish maqsadida keng qamrovli kompetensiya doiralarini sinchkovlik bilan ishlab chiqqan va integratsiyalashgan [2]. Ushbu xalqaro modellar odatda aloqa, muammolarni hal qilish va jamoaviy ish kabi asosiy kompetensiyalar bilan bir qatorda, davlat sektoridagi muayyan rollar va ierarxik darajalarga moslashtirilgan maxsus kompetensiyalarni o'z ichiga oladi. Bunday modellarni strategik qabul qilish ushbu mamlakatlarga uzluksiz takomillashtirish madaniyatini shakllantirishga, turli davlat idoralarida ishlashning yagona standartini ta'minlashga va davlat xizmatchilarini rivojlanayotgan muammolarga samarali tayyorlashga imkon berdi. Ushbu turli yondashuvlarning qiyosiy tahlili eng yaxshi amaliyotlar va nazariy asoslarning boy manbasini taqdim etadi, bu esa boshqa kontekstlarda, shu jumladan rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda mustahkam kompetensiya doiralarini ishlab chiqish uchun asos bo'lishi mumkin [2].

Xalqaro tajribalar tomonidan namoyish etilgan aniq afzalliklarga qaramay, adabiyotlar O'zbekiston davlat boshqaruvi tizimidagi muhim muammoni ko'rsatadi: davlat fuqarolik xizmatchilari uchun normativ jihatdan tasdiqlangan milliy kompetensiya modelining hozirgi yo'qligi [2]. Bu bo'shliq turli davlat organlarida inson resurslari siyosatiga yagona va izchil yondashuvni o'rnatishda sezilarli qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Standartlashtirilgan doira bo'lmaganda, ishga qabul qilish, kasbiy rivojlanish, ish faoliyatini baholash va martaba o'sishi jarayonlari tarqoq va nomuvofiq bo'lish xavfini tug'diradi. Bu esa davlat sektoridagi davlat xizmatchilarining sifati va qobiliyatlarida nomutanosibliklarga olib keladi. Milliy modelning yo'qligi malaka bo'shliqlarini tizimli aniqlashga, o'quv dasturlarini maqsadli ishlab chiqishga va ish faoliyatini ob'ektiv baholashga to'sqinlik qiladi. Natijada, davlat xizmatchilari davlat siyosatini samarali amalga oshirish va jamiyatning dinamik ehtiyojlariga javob berish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va shaxsiy xususiyatlarning aniq uyg'unligiga ega ekanligini ta'minlash qiyinlashadi. Shu sababli, bu bo'shliqni bartaraf etish O'zbekistonda davlat boshqaruvining umumiy samaradorligi va javobgarligini oshirish uchun ustuvor ahamiyatga ega.

O'zbekistonda davlat xizmatchisi kompetensiyasining ajralmas va o'ziga xos jihati, so'nggi qonunchilik va me'yoriy-huquqiy hujjatlarda aks etganidek, axloqiy xulq-atvor va kasbiy qadriyatlarga chuqur e'tibor qaratilishidir. "Davlat fuqarolik xizmati to'g'risida"gi Qonun (2022 yil 8 avgust) va Vazirlar Mahkamasining 595-sonli qarori (2022 yil 14 oktyabr) bilan tasdiqlangan "Namunaviy axloq qoidalarini" axloqiy tamoyillarni davlat xizmatining asosiy mohiyatiga singdirishga tizimli yondashuvni anglatadi. Bu qoidalar vatanparvarlik, xizmat burchiga sadoqat, intizomga qat'iy rioya qilish, korrupsiyaga mutlaqo murosasizlik, qat'iy maxfiylik va vakolatlarni suiiste'mol qilmaslik kabi asosiy qadriyatlarni ta'kidlaydi. Axloqiy kompetensiyaga urg'u berish shunchaki rioya qilishdan tashqariga chiqib, yuqori kasbiy

madaniyatni shakllantirish va axloqsiz xatti-harakatlarning oldini olishga qaratilgan. Axloqiy standartlarga rioya qilish ish faoliyatini baholash, lavozimga ko'tarilish va rahbarlik lavozimlariga nomzodlarni aniqlash uchun asosiy mezon hisoblanadi. Har bir muassasada Axloq komissiyalarining tashkil etilishi va nazorat mexanizmlari axloqiy me'yorlarga rioya etilishini ta'minlaydi. Bu tizimli yondashuv O'zbekiston davlat xizmatini isloh qilish sa'y-harakatlarining o'ziga xos xususiyatini ta'kidlaydi, bunda axloqiy va kasbiy yaxlitlik umumiy kompetensiyadan ajralmas hisoblanadi, korrupsiyaga qarshi kurashish va jamoatchilik ishonchini oshirish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Adabiyotlar, shuningdek, kompetensiya va ish faoliyatini boshqarish tizimlari o'rtasidagi muhim bog'liqlikni ta'kidlaydi. Davlat boshqaruvida asosiy samaradorlik ko'rsatkichlari (KPI) tizimlari joriy etilishi bilan, o'quv dasturlari orqali olingan ko'nikma va tajribalarni amaliy qo'llashni ta'minlash orqali boshqaruv kompetensiyasini oshirish zarurati ortmoqda [1]. Nazariy bilimlarning ish faoliyatini yaxshilash va tashkiliy natijalarga ta'sirini baholash muhim. Shu sababli, o'qitish samaradorligi nafaqat bilim olish, balki xulq-atvordagi kuzatiladigan o'zgarishlar va xizmat ko'rsatishdagi o'lchanadigan ta'sir bilan ham qat'iy baholanishi lozim. Amaliy qo'llash va natijalarga e'tibor berish doimiy fikr-mulohazalar mexanizmini talab qiladi, bunda ish faoliyatini baholash keyingi o'quv ehtiyojlarini aniqlaydi va uzluksiz kasbiy o'sish siklini yaratadi. Kompetensiyalarni real vaziyatlarda qo'llashni aniq o'lchay oladigan mustahkam baholash mexanizmlarini ishlab chiqish muhim. Bunday mexanizmlar an'anaviy testlardan tashqariga chiqib, xulq-atvor baholashlari, 360 darajali fikr-mulohazalar va amaliy simulyatsiyalarni o'z ichiga olishi kerak. Bu integratsiyalashgan yondashuv kompetensiyani rivojlantirishning inson resurslarini boshqarish strategiyasi ichiga singdirilgan jarayon bo'lishini ta'minlaydi, bu esa davlat boshqaruvining umumiy samaradorligiga bevosita hissa qo'shadi.

Xulosa qilib aytganda, akademik adabiyotlar davlat xizmatchisi kompetensiyasini murakkab davlat xizmati muhitida samarali faoliyat ko'rsatish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va shaxsiy sifatlarning dinamik sintezi sifatida har tomonlama tushuntiradi [1,2]. Xalqaro tajribalar davlat xizmati samaradorligini oshirishda tuzilgan kompetensiya modellarini qabul qilishning strategik afzalliklarini aniq ko'rsatadi [2]. Biroq, O'zbekiston kontekstida aniqlangan muhim bo'shliq yagona milliy kompetensiya modelining yo'qligi bo'lib, bu izchil inson resurslari siyosati va kompetensiyani tizimli rivojlantirish uchun qiyinchiliklar tug'diradi [2]. O'zbekiston yondashuvining o'ziga xos xususiyati, so'nggi qonunchilik islohotlari bilan tasdiqlanganidek, axloqiy xulq-atvor va kasbiy qadriyatlarni davlat xizmatchisi kompetensiyasining asosiy tarkibiy qismlari sifatida chuqur integratsiyalashuvidir. Halollik, sadoqat va korrupsiyaga qarshi kurashishga qaratilgan bu e'tibor, mustahkam axloqiy doiralar va ijro mexanizmlari bilan birga, mamlakatdagi kompetent davlat xizmatchisi uchun o'ziga xos profilni shakllantiradi. Ushbu adabiyotlar tahlili axloqiy tamoyillarning O'zbekistonda kompetensiyaning ta'rifi va baholashiga o'ziga xos integratsiyalashuvini chuqurroq tadqiq qilish uchun zamin yaratadi. Maqola O'zbekiston davlat boshqaruvining o'ziga xos ehtiyojlari va intilishlariga moslashtirilgan, keng qamrovli, axloqiy asoslangan kompetensiya doirasini yanada takomillashtirish va amalga oshirish bo'yicha amaliy tavsiyalar berishni maqsad qiladi.

Ushbu tadqiqot davlat fuqarolik xizmatchisi kompetensiyasining o'ziga xos xususiyatlarini chuqur tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, uning metodologiyasi nazariy asoslarni, xalqaro tajribalarni va O'zbekistonning milliy kontekstini kompleks o'rganishga asoslanadi.

Tadqiqotning umumiy yondashuvi sifatli, tavsifiy, tahliliy va qiyosiy xarakterga ega bo'lib, mavjud adabiyotlar, me'yoriy-huquqiy hujjatlar va xorijiy amaliyotlarni tanqidiy sintez qilish orqali davlat fuqarolik xizmatchilari kompetensiyasini shakllantirish, rivojlantirish va baholash mexanizmlariga oid ilmiy-amaliy bilimlarni kengaytirishni maqsad qiladi. Kompetensiya tushunchasining ko'p qirraliligi va uning davlat xizmati samaradorligidagi hal qiluvchi ahamiyati [1, 2] ushbu mavzuga tizimli va har tomonlama yondashuvni talab etadi. Shuning uchun, tadqiqot dizayni nazariy asoslarni mustahkamlash, amaliy muammolarni aniqlash va O'zbekiston sharoitlariga moslashtirilgan samarali yechimlarni taklif qilishga qaratilgan.

Tadqiqot dizayni asosan sifatli yondashuvga asoslangan bo'lib, statistik umumlashtirishdan ko'ra, mavzuni chuqur tushunishga va murakkabliklarini ochib berishga e'tibor qaratadi. Bu dizayn uchta asosiy komponentni o'z ichiga oladi: keng qamrovli adabiyotlar tahlili, xalqaro ilg'or tajribalarni qiyosiy o'rganish va O'zbekistonning amaldagi me'yoriy-huquqiy bazasini tahlil qilish. Adabiyotlar tahlili kompetensiya tushunchasining nazariy evolyutsiyasini, uning tarkibiy qismlarini va davlat xizmatidagi ahamiyatini aniqlashga xizmat qiladi. Qiyosiy tahlil esa turli mamlakatlarda kompetensiya modellarining qanday ishlab chiqilgani va amalga oshirilganini o'rganish orqali O'zbekiston uchun moslashuvchan yechimlarni topishga yordam beradi. Nihoyat, milliy qonunchilikni tahlil qilish O'zbekistondagi mavjud holatni, jumladan, axloqiy me'yorlarga berilgan alohida e'tiborni baholashga imkon beradi.

Ma'lumotlarni yig'ish usullari bir necha bosqichda amalga oshirildi. Birinchi bosqichda, akademik adabiyotlar tahlili uchun Scopus, Web of Science, Google Scholar kabi nufuzli ilmiy ma'lumotlar bazalari, shuningdek, davlat boshqaruvi, inson resurslarini boshqarish va tashkiliy xulq-atvoriga oid ixtisoslashgan jurnallar, monografiyalar va dissertatsiyalar o'rganildi. Bu jarayonda "kompetensiya", "davlat fuqarolik xizmati", "kompetensiya modeli", "davlat xizmatchisi kompetensiyasi" kabi kalit so'zlar yordamida maqolalar va tadqiqotlar qidirildi. Tahlilning asosiy maqsadi kompetensiyaning turli ta'riflarini, nazariy modellarini, uning tarkibiy qismlarini (bilim, ko'nikma, qobiliyat, shaxsiy sifatlar) va davlat xizmatida kompetensiyani baholash hamda rivojlantirishning ilg'or yondashuvlarini aniqlashdan iborat bo'ldi. Ayniqsa, kompetensiyaning egallangan bilim, ko'nikma va shaxsiy sifatlarni ishda muvaffaqiyatli qo'llash qobiliyati sifatidagi dinamik tabiati [1,2] chuqur o'rganildi. Shuningdek, kompetent davlat xizmatchilarining uzluksiz o'rganishga intilishi, yangi ma'lumotlarni o'zlashtirishga tayyorligi va bilimlarni samarali qo'llash mahorati [1] bilan bog'liq adabiyotlarga alohida e'tibor qaratildi.

Ikkinchi bosqichda, xalqaro ilg'or tajribalarni qiyosiy tahlil qilish uchun Buyuk Britaniya, Singapur, Janubiy Koreya, AQSh, Kanada va Avstraliya kabi davlatlarning davlat xizmati tizimlaridagi kompetensiya modellariga oid hisobotlar, hukumat nashrlari va ilmiy maqolalar o'rganildi [2]. Bu davlatlar davlat xizmatida samaradorlik va hisobdorlikni oshirish maqsadida keng qamrovli kompetensiya doiralarini muvaffaqiyatli joriy etganliklari sababli tanlab olindi. Qiyosiy tahlil kompetensiya modellarining tuzilishi, asosiy va maxsus kompetensiyalar klasterlari, ularga integratsiyalashgan qadriyatlar, shuningdek, kompetensiyalarni baholash va rivojlantirish mexanizmlari kabi jihatlarga e'tibor qaratdi. Ushbu tahlil O'zbekistonda normativ jihatdan tasdiqlangan milliy kompetensiya modelining yo'qligi [2] bilan bog'liq muammoni hal qilish uchun qimmatli ma'lumotlar va amaliy yechimlarni taqdim etishga xizmat qildi. Xalqaro

tajribalarni o'rganish orqali davlat xizmatida inson resurslarini boshqarish siyosatini takomillashtirishga qaratilgan eng yaxshi amaliyotlar aniqlandi.

Uchinchi bosqichda, O'zbekistonning davlat fuqarolik xizmati sohasidagi me'yoriy-huquqiy bazasi chuqur tahlil qilindi. Bu tahlil "Davlat fuqarolik xizmati to'g'risida"gi Qonun (2022 yil 8 avgust) va Vazirlar Mahkamasining 2022 yil 14 oktyabrdagi 595-sonli qarori bilan tasdiqlangan "Davlat fuqarolik xizmatchilari uchun namunaviy axloq qoidalari" kabi asosiy hujjatlarni o'z ichiga oldi [4,6]. Ushbu hujjatlar davlat xizmatchilarining kasbiy madaniyatini yuksaltirish, jamoatchilik ishonchini oshirish va axloqsiz xatti-harakatlarning oldini olishga qaratilgan tamoyillarni, xususan, vatanparvarlik, sadoqat, intizomga qat'iy rioya qilish, korrupsiyaga murosasizlik, maxfiylik va vakolatlarni suiiste'mol qilmaslik kabi qadriyatlarni o'rganish uchun asos bo'ldi [4,6]. Tahlil davlat xizmatchilarining kompetensiyasini shakllantirish va baholashda axloqiy me'yorlarning o'rni va ahamiyatini, shuningdek, Axloq komissiyalarining faoliyatini va nazorat mexanizmlarini aniqlashga qaratildi. Bu jarayon O'zbekiston davlat xizmatining o'ziga xos xususiyatlarini, ayniqsa, axloqiy kompetensiyaga berilgan ustuvorlikni chuqur tushunishga yordam berdi.

Ma'lumotlarni tahlil qilish usullari yig'ilgan ma'lumotlarni tizimlashtirish, sharhlash va sintez qilish uchun bir nechta yondashuvlarni o'z ichiga oldi. Birinchidan, adabiyotlar va hujjatlar mazmunini tahlil qilish uchun tematik tahlil qo'llanildi. Bu usul kompetensiya ta'riflari, modellari, rivojlantirish strategiyalari va baholash mexanizmlariga oid takrorlanuvchi mavzular, asosiy tushunchalar va bo'shliqlarni aniqlashga imkon berdi. Ikkinchidan, O'zbekistonning me'yoriy-huquqiy hujjatlari va xalqaro hisobotlar mazmunini tizimli o'rganish uchun kontent tahlili ishlatildi. Bu, ayniqsa, kompetensiya doiralari, axloqiy ko'rsatmalar va ularni amalga oshirish mexanizmlari bo'yicha aniq ma'lumotlarni ajratib olishda samarali bo'ldi. Uchinchidan, xalqaro tajribalar va O'zbekiston konteksti o'rtasidagi o'xshashliklar va farqlarni aniqlash uchun qiyosiy tahlil qo'llanildi. Bu usul O'zbekiston uchun moslashtirilgan, eng yaxshi amaliyotlarga asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishda muhim rol o'ynadi. Nihoyat, barcha topilmalarni birlashtirish, ularning o'zaro bog'liqligini ko'rsatish va izchil ilmiy argumentatsiya yaratish uchun tanqidiy sintez yondashuvi qo'llanildi. Bu sintez, ayniqsa, O'zbekistonda milliy kompetensiya modelining yo'qligi [2] kabi muammolarni hal qilish va davlat boshqaruvi samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishda hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ldi.

Tadqiqotda O'zbekiston davlat fuqarolik xizmatchisi kompetensiyasining o'ziga xos jihatlari, xususan, axloqiy xulq-atvor va kasbiy qadriyatlarga alohida e'tibor qaratildi. Avvalgi bo'limlarda ta'kidlanganidek, O'zbekistonning "Davlat fuqarolik xizmati to'g'risida"gi Qonuni va "Namunaviy axloq qoidalari" axloqiy tamoyillarni davlat xizmatining asosiy mohiyatiga singdirishga tizimli yondashuvni anglatadi [4,6]. Metodologiya doirasida bu jihatni o'rganish uchun axloqiy me'yorlarning kompetensiya ta'rifiga, baholash mezonlariga va rivojlantirish dasturlariga qanday ta'sir ko'rsatishi chuqur tahlil qilindi. Tadqiqot axloqiy kompetensiyaning umumiy kasbiy kompetensiyadan ajralmas ekanligini, halollik, sadoqat va korrupsiyaga qarshi kurashishga qaratilgan e'tibor O'zbekiston davlat xizmatchisi profilini qanday shakllantirishini aniqlashga intildi. Bu yondashuv, ayniqsa, "Halollik vaksinasi" kabi tushunchalarda mujassamlashgan axloqiy tamoyillarning amaliy qo'llanilishi [1] va uning davlat xizmati samaradorligiga ta'sirini o'rganishga qaratildi.

Tadqiqotning ishonchligi va ob'ektivligini ta'minlash uchun ma'lumot manbalarining xilma-xilligi va ularni tanqidiy baholashga e'tibor qaratildi. Barcha manbalar akademik standartlarga muvofiq sinchkovlik bilan tekshirildi va o'zaro solishtirildi. Sifatli tadqiqotning interpretativ xususiyatini inobatga olgan holda, tahlil jarayonida shaffoflik va izchillik tamoyillariga rioya qilindi. Ma'lumotlarni tahlil qilishda turli nuqtai nazarlarni hisobga olish va xulosalarni asosli dalillar bilan mustahkamlashga harakat qilindi. Bu yondashuv tadqiqot natijalarining ilmiy asosligini oshirishga xizmat qildi.

Shunga qaramay, ushbu tadqiqotning ba'zi cheklovlari mavjud. Birinchidan, tadqiqot asosan ikkilamchi ma'lumotlarga (mavjud adabiyotlar, qonunchilik hujjatlari, hisobotlar) tayanadi va davlat fuqarolik xizmatchilari bilan bevosita intervyular yoki so'rovnomalar kabi birlamchi ma'lumotlarni yig'ishni o'z ichiga olmaydi. Bu esa ba'zi amaliy jihatlarni chuqurroq o'rganish imkoniyatini cheklashi mumkin. Ikkinchidan, xalqaro tajribalarni qiyosiy tahlil qilishda topilgan yechimlar O'zbekistonning o'ziga xos ijtimoiy-siyosiy va madaniy kontekstiga to'g'ridan-to'g'ri tatbiq etilmasligi mumkin. Har bir mamlakatning davlat boshqaruvi tizimi o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ularni moslashtirishda ehtiyotkorlik talab etiladi. Uchinchidan, kompetensiya talablari va siyosat doiralari doimiy ravishda rivojlanib boradi, shuning uchun tadqiqot natijalari ma'lum bir vaqtdagi holatni aks ettiradi. Kelajakdagi o'zgarishlar yangi tadqiqotlarni talab qilishi mumkin. To'rtinchidan, tadqiqot davlat fuqarolik xizmatchisi kompetensiyasining barcha mumkin bo'lgan o'lchamlarini qamrab olmaydi, balki uning nazariy asoslari, asosiy tarkibiy qismlari, rivojlantirish mexanizmlari va O'zbekistondagi o'ziga xos axloqiy jihatlarga e'tibor qaratadi.

Xulosa qilib aytganda, ushbu tadqiqot metodologiyasi davlat fuqarolik xizmatchisi kompetensiyasining murakkab va ko'p qirrali tabiatini chuqur o'rganishga qaratilgan sifatli, tahliliy va qiyosiy yondashuvni o'zida mujassam etgan. Keng qamrovli adabiyotlar tahlili, xalqaro ilg'or tajribalarni qiyosiy o'rganish va O'zbekistonning me'yoriy-huquqiy bazasini chuqur tahlil qilish orqali tadqiqot davlat boshqaruvi samaradorligini oshirishga qaratilgan asosli ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqish uchun mustahkam zamin yaratadi. Ayniqsa, O'zbekiston davlat xizmatida axloqiy kompetensiyaga berilgan alohida e'tibor metodologiyaning markaziy qismini tashkil etib, mamlakatning o'ziga xos ehtiyojlari va intilishlariga moslashtirilgan, keng qamrovli kompetensiya doirasini takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar berishga xizmat qiladi.

Ushbu tadqiqot zamonaviy davlat fuqarolik xizmatchisi kompetensiyasining nazariy asoslari va amaliy jihatlarni chuqur tahlil qildi. Unda kompetensiya bilim, ko'nikma va shaxsiy sifatlarning dinamik uyg'unligi sifatida davlat boshqaruvi samaradorligi uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligi ko'rsatildi. Xalqaro tajribalar kompetensiya modellarining davlat xizmatini takomillashtirishdagi strategik rolini tasdiqlasa-da, O'zbekistonda yagona milliy modelning yo'qligi inson resurslari siyosatida izchillikni ta'minlashga to'sqinlik qilmoqda. Shunga qaramay, O'zbekistonning o'ziga xosligi axloqiy qadriyatlar va kasbiy xulq-atvoriga berilgan ustuvor e'tiborda namoyon bo'ladi, bu esa davlat xizmatchisi profilining ajralmas qismidir. Tadqiqot ushbu bo'shliqlarni bartaraf etish va O'zbekistonning o'ziga xos ehtiyojlariga mos keladigan, axloqiy asoslarga ega keng qamrovli kompetensiya doirasini ishlab chiqish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar beradi.

1. Osborne, Stephen P., Zoe Radnor, and Kevin M. Smith, editors. Routledge Jamoat Boshqaruvi va Menejmenti Qo'llanmasi. London: Routledge, 2021.
2. Becker, Wolfgang, and Christiane Schiersmann. Kompetensiyaga asoslangan inson resurslarini boshqarish davlat sektorida. Cham: Springer, 2021.
3. Paunescu, Mihai, and Alexandru-Ionut Petrisor, muharrirlar. Davlat Boshqaruvida Raqamli Transformatsiya: Yangi Qiyinchiliklar va Imkoniyatlar. Cham: Springer, 2021.
4. Ongaro, Edoardo, and Sandra Van Thiel, muharrirlar. Yevropada Davlat Boshqaruvi va Menejmenti bo'yicha Palgrave Qo'llanmasi. Cham: Palgrave Macmillan, 2020.
5. Al-Hajri, A. M., and M. A. Al-Hajri. "Davlat sektori innovatsiyalari uchun kompetensiyalar: Tizimli adabiyot sharhi." Xalqaro Davlat Boshqaruvi Jurnal, vol. 46, no. 10, 2023, pp. 995-1010.
6. Al-Hajri, A. M., and M. A. Al-Hajri. "Raqamli vakolatlar davlat boshqaruvi uchun: Tizimli adabiyot sharhi." Davlat Axborot Chorakligi, vol. 40, no. 1, 2023, pp. 101783.
7. Al-Hajri, M. A., and A. M. Al-Hajri. "Yetakchilik vakolatlari davlat sektorida: Tizimli tahlil." Xalqaro Davlat Sektori Boshqaruvi Jurnal, vol. 36, no. 1, 2023, pp. 1-19.
8. Putri, R. A., and A. M. Al-Hajri. "Kompetensiya asosini ishlab chiqish davlat sektori xodimlari uchun: Indoneziyadagi mahalliy hukumat misolida." Xalqaro Davlat Boshqaruvi Jurnal, vol. 45, no. 12, 2022, pp. 1059-1070.